

Denne artikel skal der refereres til som:

Hvad får den enkelte til at gå i psykoanalyse? Jane Bykær. www.psykoanalysen.dk. Udgivet november 2016.

Hvad får den enkelte til at gå i psykoanalyse?

Dette gode spørgsmål kom på et tidspunkt. Når man siger, at ”det er et godt spørgsmål”, så har man gerne brug for lidt tid til at disponere et svar, og man anerkender samtidig, at spørgsmålet har sin relevans. Her gives lejlighed til et svar. Spørgsmålet anerkender, at der er et forhold mellem den enkelte, der henvender sig, og psykoanalysen. Men netop dette forhold viser sig langt fra at være entydigt. Derfor vil der omvendt også være mere end ét svar på dette spørgsmål, hvilket der så ofte er med komplekse emner. Men det, ethvert tænkeligt svar ikke kommer udenom, er at forholde sig til det subjektive ønske hos den kommende analysand.

Hvorfor psykoanalyse?

Ja, hvorfor vælger mennesker at gå i en psykoanalyse? Det er let at forstå, hvor spørgsmålet kommer fra, for der er da noget bemærkelsesværdigt ved dette fænomen - psykoanalyse. Det er ikke den tid og de penge, der benyttes, der burde vække den store opsigt. Mennesker bruger penge og tid på de mest mærkværdige ting, interesser og sager. Nej, der er noget andet i spil. Hvorfor tilbringe så meget tid med sin analytiker og sin egen tale, når nu livet byder på så meget andet? Hvad er der ved selve dette arrangement, der er tiltrækkende og skaber en vedholdenhed, der får den enkelte til at blive i analysen i årevis. Det er et mærkværdigt arrangement. Det er muligt, analysanden stort set intet ved om sin analytiker på det formelle og private plan, men analysanden kommer til at kende sin analytiker. For denne giver sig til kende, selv i den tilbagetrukne stil, som følger med funktionen, når vedkommende ved sine understregninger, sine brud i talen, sine interventioner af vidt forskellige art, markerer og giver (be)tydning til noget i det, der foregår mellem de to. Og dog er det ikke et forhold, som har den form, som forhold i almenlivet har. Så, hvad får man da ud af det? Hvor i dette mærkværdige fænomen ligger hunden begravet?

Der må være noget ved selve det, der foregår, som driver foretagendet. Men hvad sker der i en psykoanalyse? Der tales. En af Freuds første patienter kaldte det en talekur. Men hvad er det ved denne tale, der gør, at den ikke lige så godt kan ske sammen med en god ven? Det hurtige og måske lidt for præcise svar er, at den gode samtale er en god samtale, og en psykoanalyse er en psykoanalyse. Det er med andre ord to forskellige ting.

Frie associationer

[Psykoanalyse](#) er en invitation til at tale frit. Til at lade hvad som helst, som falder den pågældende ind, dukke frem i tale, uden censur. Det er ikke en tale, der er knyttet til sagsakter, der skal løses.

Det er ikke politisk forhandling og ikke en kærlighedsgestus i en social hverdagsøkonomisk forstand. Der er ingen forhåndskontering, intet krav om emne eller interesse. Der skal derimod tales. Det betyder, at den enkelte kommer til at vikle sig ind i sin egen tale. Men, kan den kritiske tilføje, man vikler sig da også ind i noget med en samtale med en god ven. Ja, gode venner kan have en tendens til at ende nøjagtig de samme steder i deres tilsyneladende frie samtale. Det har enhver vel erfaret. Der er en pointe her, for psykoanalysen benytter blot, hvad der er tendens til i det sociale, hvor vi jo glider fra emne til emne, og pludselig fortættes noget for igen at glide til noget nyt. Og mellem disse fortætninger og forskydninger viser noget at gentage sig. Men der er en forskel på analysen og den sociale tale.

I analysen mødes den frie tales tendenser med en lytten, der skaber noget andet. I og med den særligt analytiske position i lytningen dukker talen op på ny og taler på tværs af det sagte. Her i talens forskydninger, fortætninger, fejl, opbrud og nedbrud, dukker gentagelsen op. Det træk, der vidner om det [ubevidstes gentagelsestvang](#). Der, i dette baggrundstæppe som talen væver, dukker en anden scene op. En scene, et fantasme med Lacan, som giver form i den enkeltes liv.

At gå i analyse

En psykoanalyse går man ikke ”til”, man går ”i” den. I talens spor. Og der dannes et ”kort” af talens veje og knudepunkter. For analysandens synspunkt definerede Freud psykoanalysen som *”subjektets påtagen sig sin egen historie, for så vidt som den sættes af den tale, der er henvendt til en anden”*¹ - som i første omgang er analytikerens. Og med historie forstås dermed subjektets oprindelseshistorie. En analyse er ikke en historieskrivning af begivenheder, hvilken karakter og form, de end måtte have, men derimod subjektets subjektive udarbejdelse af og indarbejdelse i dem. Ingen kan på forhånd, forud for en henvendelse, formulere dette. Det, der skabes i en analyse, går udover, hvad man kan sætte i tale forud for den. Det er en erfaring med, at *”Talen er psykoanalysens store kraft”*, som Lacan sagde. Den tale, der giver adgang til det subjekt, der taler, når den enkelte hører sin egen stemme tale. Denne analysandens tale kræver dels, at en analytiker er til stede, og af denne kræver den ubegrænset tålmodighed og et tilstrækkeligt tidsmæssigt omfang.

En ting er, hvad der får den enkelte til at gå i en psykoanalyse, en anden er, hvad en psykoanalyse har mulighed for at føre til.

Henvendelsens nødvendighed

Vi skelner i det danske sprog mellem henvisning og henvendelse. Lægen, eller en anden, kan henviser. Vise hen til det sted, den person, det tilbud, eller hvad det nu måtte være, som vedkommende af den ene eller anden grund foreslår. Henvisningen viser, som ordet siger, hen til

¹ Jaques Lacan. Psykoanalysen kan ikke være i krise. Drift. Tidsskriftet for psykoanalyse nr. 1. 2008. Side 11.

dette eller hint. Bærer et ønske på den enkeltes vegne. Henvendelsen derimod, indebærer at vende sig hen, som ordet siger, til noget eller i retning af noget. Det kan naturligvis ske på forskellige grundlag. Men hvorom alting er, så indebærer det et ønske.

Psykoanalytikerens kan udmærket modtage en henvisning, men en henvisning gør ingen psykoanalyse. Der må en henvendelse til. Og selv om den enkelte opsøger og henvender sig til en psykoanalytiker, vil det vise sig, om dette møde kommer til at udgøre en mulighed for en psykoanalyse. For der skal noget til, for at en psykoanalyse dels bliver en hørbar mulighed for den enkelte, og dels kan blive til og forløbe. Det at møde op hos en analytiker er ikke det samme som en henvendelse. Henvendelsen sker i talen. Den, der modtager, har en overordnet væsentlig betydning her. En henvendelse er altid rettet til nogen – her analytikerens.

Ved en henvendelse til en psykoanalytiker er der en eller anden form for nødvendighed i spil. Den står i en direkte relation til frygten – som er knyttet til det, mennesket ikke forstår. Det kan dreje sig om alskens mere eller mindre beskrevne lidelser og symptombilleder, der hører til i subjektivitetens felt. Nødvendigheden behøver naturligvis hverken at være livsnødvendig eller i den forstand påkrævet, for at kunne fungere som det, vi kalder ”normalt”. En anden form for nødvendighed kan være dukket op. Den enkelte kan være plaget af sine symptomer og forstå så meget, som at disse på en eller anden måde har noget at sige. Nogle har været rundt i terapimarkedet og erfaret, at en hurtig lettelse blot er midlertidig. Et ønske er opstået om at kunne komme til at forstå, hvad det er, vedkommendes egne genvordigheder gennem livet drejer sig om. Et ønske om at forfølge noget, undersøge noget, der har med den enkelte og vedkommendes placering mellem tale, verden, kroppen og de andre at gøre.

Henvendelsen til den, som formodes at vide

Den pågældende kan have hørt sin kommende analytiker sige noget, som ramte ind i vedkommende. Eller har hørt en anden sige noget, måske læst noget, som har skabt en anden form for nødvendighed i vedkommende. Et ønske er opstået, en trang til at gå videre med en flig af en subjektiv opdagelse. Hvad er det, der opdages? Det er opdaget, at der er en viden et sted, som indbefatter en viden om den enkelte selv.

Der opstår en trang til at komme i nærheden af denne viden om det, man endnu ikke ved, man er (u)vidende om. Noget i det gådefulde mellem krop og tale, mellem den enkelte og den Anden, har fundet en klangbund, som vækker et håb og et ønske. Det bliver den indledende henvendelse i analysen. Men lad os ikke lede af blændværk. Det, der er i spil, lader sig netop ikke formulere i henvendelsen på nogen entydig eller præcis måde. Ofte kan det først formuleres præcist i en subjektiv sammenhæng i slutningen af analysen. Så det, der kommer ”før” henvendelsen, og som former den, kan først dukke op i talen efter det ”efter”, som analysen udgør. Bemærk denne

krølle på tiden! En krølle, som Freud kalder *nachträglich*. Det er den logik, der fungerer i det ubevidste.

Fra henvendelse til analyse af symptomet

I en analyse befinder man sig i et arbejde med at analysere [symptomet](#). Det, der driver den enkelte, stopper, skaber problemer, begejstrer m.m. Der arbejdes med det, der dukker glimtvis op via det fletværk af betydningskæder, som vi kalder det ubevidste. Der formodes at være en viden, der kan skabes adgang til. En viden, der vedrører den enkeltes subjektive spørgsmål, problemer, angst, gentagelser, fejltagelser, tab, selvforskyldte kriser, kærlighedslivets problemer m.m.

Denne hypotese hos den kommende analysand om en formodet viden er den bro, der kan føre over i det særlige, subjektive arbejde, der kræver tilstedeværelse af en psykoanalytiker for at kunne blive til og forløbe. Det er omkring dette formodede subjekt analysen drejer. En formodning, som Freuds hypotese om det ubevidste korresponderer med. Det er en hypotese om en viden. En hypotese, som jo netop Freud også måtte frembringe for at sætte sit arbejdede i gang. Der formodes en viden, som kan blive til via analysen. Der er med andre ord en viden i form af en ikke-viden. Den er der ikke forud for, men den skabes *nachträglich* i analysen. Den fremkommer i en fortrolig form. Det er denne tilblivelse via sine egne sætninger og den særlige måde at lytte til tale på, der skaber et sted, hvor tilværelsens mange underfundigheder, paradokser, anstrengende udfordringer og gådefuldhed i den enkeltes liv kan få tale.

En [psykoanalyse fjerner ikke livets genvordigheder](#), men den kan skabe luft og skel, der kan skabe noget andet: Mulighed for at skelne, finde rundt i eksistensens labyrintiske ind- og udgange og tage stilling i forhold til det filter, der former det subjektive ud- og indsyn på verden, sig selv og andre.

Litteraturliste:

Jaques Lacan Min undervisning. Forlaget Drift. Seuil 2005.

Jaques Lacan. Psykoanalysen kan ikke være i krise. Drift. Tidsskriftet for psykoanalyse nr. 1. 2008

Tilbage til [Den lille side til psykoanalysen, artikler](#)